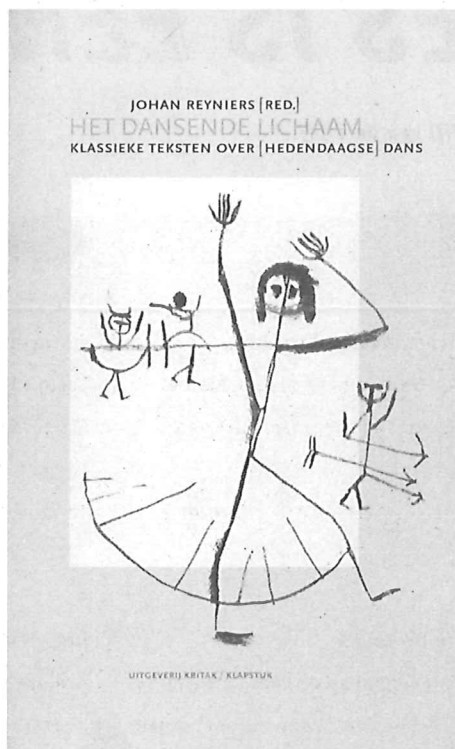

De erotiek van een pas die danspas wordt

In opdracht van het Klapstuk-festival stelde Johan Reyniers een essaybundel over dans samen, Het dansende lichaam - klassieke teksten over (hedendaagse) dans. Pieter T'Jonck las het boek en beschrijft het als "een klankbord voor dans-essayistiek".

Niets is moeilijker dan schrijven over dans. En dat zowel als je het wil hebben over een individuele voorstelling als wanneer je probeert de essentiële betekenis en werking van het fenomeen te betrappen. Als je een voorstelling ter sprake wil brengen bijvoorbeeld, is het wellicht essentieel om duidelijk de aard en de opeenvolging van de bewegingen, het ruimtegebruik en de dynamiek van de dansers voor ogen te kunnen halen; een simpele opsomming van die elementen, hoe nauwkeurig ook, brengt je echter maar zelden dicht bij de verklaring wat nu bijzonder was aan deze voorstelling, of wat oorzaak was van de vervoering van het publiek. Hoe verschillend is dat niet van een theatervoorstelling. Al is ook daar sprake van een ondefiniceerbare

magie, die te maken heeft met de acteur - de ene "heeft het" en de andere niet - en met de bijzondere kijk van de regisseur of de scenograaf op een tekst, het is bepaald eenvoudiger om vanuit een helder relaas van de gebeurtenissen steekhoudende interpretaties en inzichten te ontwikkelen. Die kunnen van de ene criticus naar de andere dan wel verschillen, de marges waarbinnen die verschillen optreden zijn toch vrij sterk bepaald. Niet zo met dans.

"Geen enkel ding (beeldt de dans uit, nvdv), beste Phaedrus. Maar alle dingen, beste Eryximachus. De liefde evenzeer als de zee, en het leven zelf, en de gedachten... Voelen jullie dan niet dat ze het gebeuren zelf is van de metamorfosen?". Zo vat Socrates in Paul Valéry's

Ziel en dans het hele probleem samen. Echo's van die gedachte vind je erg vaak terug in literatuur over dans, of het nu gaat om essays, verhalen, recensies en memoires van dansers. Altijd weer is er die gedachte dat de dans een transformatie bewerkstelligt van het voor de hand liggende, het vertrouwde materiaal dat ons dagelijks bewegen is.

"Vast staat dat de danseres geen vrouw is die danst, om de redenen dat ze geen vrouw is, maar een metafoor die een van de elementaire aspecten van onze vorm samenvat: zwaard, beker, bloem enzovoort, en dat ze niet danst, maar, door het wonder van verkortingen of aanlopen, met een lichamelijke schriftuur suggereert wat in gedialogiseerd en beschrijvend proza verschillende paragrafen zouden moeten uitdrukken: een gedicht, vrij van elk instrument van de schrijver." (Stéphane Mallarmé). Mallarmé stipt hier een belangrijk inzicht over dans aan: ze houdt voortdurend de belofte in van een ontstijging aan het dwingende talige systeem waarin de mens willens nilens gevangen zit.

"De danser spreekt slechts van lichaam tot lichaam. Deze taal is de oorspronkelijkste, want ze is in staat de ondeelbaarheid van het eigene - misschien alleen maar een kleine vreugde - aan andere mensen mee-te-delen" zegt de fenomenoloog F.J.J. Buytendijk in zijn *Algemene psychologie van de dans*. En iets eerder verklaart hij dit ook zo: "Slechts in het wezen van de eros vinden we een antwoord op onze vraag, wanneer een pas in een danspas verandert. De klemtonen bij het zetten van een voet, de bewust gekontroleerde overgave waar het zelf zich vergeet en toch demonstratief, door de expressie en de zindragende gestiek heen, in het avontuur van de improvisatie standhoudt, vervoeren de toeschouwer en de danseres in gelijke mate."

Dit erotische aspect, dat onlosmakelijk verbonden wordt met de dans vinden we ook helder geformuleerd bij Mary Wigman in haar tekst *De taal van de dans*. "Onze sterren belichten onze weg van ver en vanuit de duisternis. Zijn ze niet duizendmaal mooier, aantrekkelijker omdat ze vol geheimen zijn? Wat zou de artistieke creatie betekenen als er geen verlangen was, een dromerig verlangen dat ons verbiedt te aarzelen, en de beweging de vrije baan geeft waardoor het verlangen zich, omdat het verandert,